SÖZ

FİKİR, SANAT VE TENKİT DERGİSİ

FİKİR KAHRAMANLARI

TARİH içinde, ilk çağa kadar gerilere baktığımız zaman Atina'ya bağlı olan Otuz Tiranlar'ın, hemşerilerine hakikati aramayı, doğru düşünmeyi öğretmek suçuyle ölüme mahkûm ettikleri «Sokrat», taş hücresinin karanlık köşesinde büyük bir sükûn içinde baldıran zehrini içişi, binlerce yılın ötesinden bize hâlâ heyecan veren bir kahramanlık sahnesi değil midir ?

Rönesansın eşiğinde, lordların oyun alanı yapmak için topraklarını ellerinden alıp sürdükleri perişan İngiliz köylülerinin hakkını aradığı ve içinde insanların sömürenlerle sömürülenler diye ikiye ayrılmadığı bir hayalî cemiyet, bir «Utopia» tasarladığı için, Londra Kalesi'nde boynu vurulan Sir Thomas Moros, hümanizmanın bir büyük kurbanı, büyük bir fikir şahitsindir.

Daha sonraki yüzyıllarda demokrasi ihtilâllerinin için için kaynadığı yıllarda, insanlığın hürriyeti, hak ve hakikatin zaferi uğruna en karanlık istibdat günlerinde her belâyı göze alarak seslerini yükselten başka kahramanlar da tanıyoruz. Bastil'e zindanının korkunç manzarasından ürkmeden: «Bir millet için en büyük felâket başına aydın bir despotun gelmesidir. Çünkü bu, milleti kandırarak bir koyun sürüsü hâline getirir» diyen filozof Diderot'yu; cizvitlerin haksız yere ölüme mahkûm ettikleri bir günahsızı kurtarmak için gür sesile softalığa hücum eden Voltaire'i hatırlamamak mümkün mü ?

Bizim yakın tarihimizde istibdada karşı bütün varlığıyle ayaklanıp bu millete ilk hürriyet aşkını aşılayan ve istipdada:

"Muini zâlimin dünyada erbâb-ı denâettir
Köpektir zevkalan sayyad-ı bîinsafa hizmetten."

diye hücüm eden ve :

"Felek her türlü esbab-ı cefasın toplasın gelsin
Dönersem kahbeyim millet yolunda bir azimetten."

diyerek hürriyet için yıllarca zindanda yattıktan sonra, sürgünde ölen Namık Kemal ; Abdülhamit istipdadını devirdikten sonra hürriyeti özliyen milletin bütün ümidini yıkarak diktatörlüklerini kuran ve «Yaşasın millet» diye bağırarak milleti ezen Meşrutiyet önderlerinin riyasını :

"Millet yaşamaz hakka tahassürle solurken."
"Sussun diye vicdanına yumruklar inerse."
"Millet yaşamaz meclisi müstahkar olurken."
"İğfal ile, tehdit ile titrer ve sinerse."
"Millet yaşamaz mâşeri millet boğulurken."

diye haykırarak açığa vuran ve devrin dalkavuklarına :

"Düşsün sana-meyyali tahakküm-eğilen ser
"Kapsın seni-bir hak diye-alkışlayan eller."

mısralarile lânetler yağdıran Tevfik Fikret ; ve bu iki hürriyet kahramanının izinde yürüyerek ilerilik yolunda, onlar gibi korkmadan, yılmadan, seslerini yükseltenler milletimize ve insanlığa şeref veren fikir ve demokrasi kahramanlarıdır.

SÖZCÜ.

YENİDEN KURULUŞ (Franz Meserel)

Hür bir toprak üstünde

"Bir bataklık eskiden kurtarılmaş alana pis kokusunu yayarak dağın eteğine yayılıyor. Bu pis kokulu batağı kurutmak çok üstün bir başarı olacaktır. Milyonlarca insana değil emniyetle, fakat hür ve çalışkan olarak yaşayacakları alanlar açıyorum. Kırlar yemyeşil ve bereketlidir; insanlar ve sürüler yeni doğmuş toprağın üstüne hemen istedikleri gibi yerleşecekler. Daha sonra da atılgan ve çalışkan bir halkın yükselttiği sarp tepenin boyunca evler kuracaklar. Buranın içinde bir cennet yaratılıyor; varsın dışarda sular kudursun, ta kenarlara kadar yükselsin bendi yıkar yıkmaz şiddetle toprakları basacağı anda, bütün topluluk hep birden aynı hamleyle gediği kapamıya koşacaktır. Evet! Ben bu düşünceye kendimi tamamiyle verdim. Bu, hakimliğin en yüksek dersidir: hergün fethetmek zorunda olduğu hürriyetle hayata yalnız o layıktır. İşte böylece etrafları tehlikelerle çevrili olarak, çocukluk, olgunluk ve ihtiyarlık, verimli devirlerini ikmal ederler. Bu kaynaşmayı Hür Bir Toprak üstünde Hür Bir Halkın içinde yaşarken görmek isterdim." *(Faust II.)* GOETHE.

SAYI 1 — 15 Mayıs 1946 — ANKARA — 25 KURUŞ

İşçi Sigortası

TÜRKİYE'NİN köylüden sonra en kalabalık sınıfının İşçi kitlesi olduğunu hakikata yakınlaşan takribi rakamlardan öğreniyoruz. İş kanununun tatbiki lâzımgelen yerlerde çalışan işçi miktarı 300 bin ve onun dışında kalan ziraat, deniz, hava ve diğer küçük işletmelerde çalışan işçi adedi 400 bin kadar tahmin olunmaktadır ki ceman 700 bin işçidir ki bu rakam en düşük bir tahmindir. Bize göre bu rakam daha büyüktür. Velevki 700 bini kabul etsek bile işçilerin geçindirme mecburiyetindeki kimseleri ortalama iki kişi kabul etsek bu durumda işçi kitlelerini ilgilendiren her kanun veya her şey iki milyon kişinin mukadderatı ile alâkadardır.

Memleketimizde işçiyi ilgilendiren en mühim kanun 1936 iş kanunudur. Bu kanunun bir maddesiyle: Kanunun meriyete girişinden altı ay sonra sosyal sigorta kanunlarının hazırlanacağı kaydedilmişti. Bu altı ayın geçmesine rağmen hiç bir şey hazırlanmamış ve ancak iki yıl sonra (1938'de) çıkarılan ek bir kanun esasen geçmiş olan altı aylık mühleti üç yıla çıkarmıştır. Bu hale göre kanunun 1941'de meclise gelmesi icap ediyordu. Kanun aradan dört yıl geçtikten sonra ancak 1945'de meclise gelebilmiştir. Bütün bu gecikmelere rağmen kanun gene eksik olarak gelmiştir.

Sosyal sigorta kanunu sadece iş kanununun tatbik olunduğu yerlere şumullendirilmiş ve işten mütevellit hastalıklarla analık durumu göz önünde tutulmuştur. Umumi hastalıklar, malûliyet, ihtiyarlık, işçinin ölümünde geride bırakacağı gelirsiz kimseler düşünülmemiştir. Halen, herşeyden evvel ziraat memleketi olan memleketimizin ziraat işçileri deniz ve hava işçileri bu kanunun dışında bırakılmıştır. İki milyon insanın bağlanacağı bir kanunun bu kadar yavaş tempo ile yürümesinin başlıca sebebini, mukadderatları kanunla ilgili kimseler tarafından kontrol ve mürakaba edebilememelerinde görüyoruz. İşte İş kanunun başına gelenler. Selahiyettar bir zatın gazetecilere yapmış olduğu beyanatta da itiraf ettiği gibi. İş kanunu şimdiye kadar hakkıyla tatbik edilemediğinden, 15 ilde açılan çalışma müdürlüklerinin faaliyetiyle kanunun gereği gibi uygulanacağı ve kontrol edilebileceği belirtilmiştir.

10 yıldır ya hiç, ya aksak, yahutta işçi lehine olmayan maddeleri tatbik olunan iş kanununun 10 yıl sonra tatbik ve kontrolunün teminine çalışılması bizi bu kanun hakkında da şüpheye düşürmektedir. Kanunların tatbiki ancak halkın kontrol ve mürakabesi ile sağlanabilir. İşçiye ait her türlü kanunlar da teşkilâtlanmış bir işçi tarafından kontrol ve mürakabe edilmedikçe aksaklıklara ve iyi tatbik edilmemeğe ve askıda kalmağa mahkûmdur. Bunun için herşeyden önce imza koyduğumuz milletler arası mukavelelere göre işçiye cemiyet kurma ve birleşme hakkını tanımak lâzımdır. Mevcut kanunlara göre işçinin bu hakları tanınmamış olduğuna göre sosyal sigorta kurumunun genel kurul toplantısına iştirak eden işçiler nasıl seçilmişlerdir! Ve acaba kimleri temsil etmişlerdir!

Yaşar ÇÖL.

Roosevelt

1929 iktisadî buhranı daha evvelki yıllarda Amerika'ya hâkim olan iyimserliğe büyük bir darbe olmuştu. 1930 gittikçe azalan ümitlerle geçti, 1931 – 32'de buhran bütün genişliği, derinliği ve dehşetile çöktü. 1932 ayni zamanda seçim yılıydı. Cumhuriyetçi partinin Herbert Hoover idaresindeki hükümeti iyice gözden düşmüştü, Demokrat partinin ve onun namzedi Roosevelt'in kazanması mukkadderdi.

Roosevelt, mevcut sosyal nizamın çerçevesi içinde, inkilâp yoluna sapmadan reformist hareketlerle, iktisadi zorlukları halletmiye ve bu şartlar altında mümkün mertebe halk kitlelerinin refah ve geçimini gözetmiye çalıştı. Halk için sevgi ve alâka gösteriyordu, milletin üçte birinin evsiz, giyecek ve yiyeceksiz olduğunu ilân ediyor, geçimi emniyet altında olmıyan vatandaşın seçim sandığı başındaki hürriyetinin bir şey ifade edemiyeceğini müdafaa ediyordu. Ama mevcut nizamın köstekleri Roosevelt'in bu isteklerinin gerçekleşmesine engel oluyordu. Tabii ve mantikî olan hareket, evsiz, giyeceksiz ve yiyeceksiz olan milyonlarca işsizi kendilerine ve öteki vatandaşlara gerekli olan maddeleri istihsal etmek için kullanmaktı. Halbuki sefaletin arttığı, milletin ekseriyetinin zaruri yaşama şartlarından mahrum olduğu bu senelerde, Birleşik Devletlerin tarihinde rastlanmadık şekilde bir şehirleri süsleme faaliyeti görülüyor, parklar, pek te lâzım olmıyan geniş yollar, resmî binalar inşa ediliyordu. Sırf işsizlere sunî olarak iş temini için, inşaatta makineler kullanmak mümkünken, işçi sayısı artsın diye iptidaî el aletleri kullanılıyordu. Çünkü, büyük hususî sermaye Devlet'in kendisine rakip olmasını istemiyordu. Ne olursa olsun Devlet, hususî sermayenin kârını azaltacak işlere girişemezdi.

Bunun için sermayedar sınıf, Roosevelt'in ekonomiyi ayakta tutabilmek için yaptığı zarurî müdahalelerden ve halk lehine gösterdiği sempatiden memnun değildi. 1936 seçim savaşı çetin oldu. Seçimlerden önce yapılan seçim denemesi Roosevelt' in kaybedeceğini haber veriyordu. 1936 seçimi tarihî bir seçim oldu. İlk defa olarak halk kitleleri, üstün idareci sınıfların önderliğinden şuurla ayrıldılar, Roosevelt ezici bir ekseriyetle yerinde kaldı. Yine ilk defa olarak Birleşik devletlerin iki büyük partisi, Cumhuriyetçi ve Demokrat partiler, birbirinden farklı sınıfların mümessili olmak temayülünü gösterdiler. Halkın, çalışan kitlelerin dilek ve menfaatlerini aksettirecek, müdafaa edecek üçüncü bir büyük parti yoktu. Roosevelt'in halkçı politikasının tesirile Demokrat parti alt sınıfların desteğini kazandı, Cumhuriyetçi parti ise daha ziyade büyük sermayenin sözcüsü rolüne girdi.

Roosevelt'in giriştiği mücadele, maalesef kaybetmiye mahkûm olduğu ve gittikçe de kaybettiği bir mücadele oldu. Mevcut iktisadî-sosyal şartlar altında, bu şartlar değişmedikçe, başka türlü de olamazdı. Bunun için Roosevelt son senelerinde Amerikan halkı arasında eski kuvvetli yerini kaybetmişti. Sağ kalsaydı, belki de hadiselerin seyrile ya büsbütün sermaye tarafına, yahut ta büsbütün halk tarafına kaymak ve orada sağlam bir yer tutmak zorunda kalacaktı. Roosevelt, on dokuzuncu asırdan arta kalan, Garp demokrasi anlayışının kendi çerçevesi içinde mümkün olan veya mümkün olacağı sanılan, en ileri şeklini temsil eder, Roosevelt, iktisadî alanda demokrasi, ise istikbalden emniyet ve halk için refah olmadıkça siyasi demokrasinin bir şey ifade edemiyeceğini anlamıştı, fakat iktisadi ve siyasî cepheleri içine alan tam ve bütün bir demokrasinin nasıl gerçekleşebileceğini vazıh ve doğru olarak kavrıyamamıştı. Roosevelt, bütün dünya milletlerinin birbirine bağlı olduklarını, infiratçılığın sökmiyeceğini harpsiz, barış içinde bir dünyanın mümkün olduğunu anlamış, fakat yine, böyle bir dünya nizamının gerçekleşmesi için gereken şartların neler olduğunu vazıh ve doğru olarak kavrıyamamıştı.

(Arkası 8'nci sayfada.)

Yakılan buğdaylar ve Avrupada açlık

U. N. R. A'nın verdiği alarm üzerine dünya gazetelerinde Avrupanın beslenme durumu hakkında çok kötümser haberler verilmektedir. Yapılan hesaplara göre yeni mahsulün toplanmasına kadar Avrupa halkını doyurmak için 17 milyon ton buğday gerekmektedir. Halbuki elde ancak 12 milyon ton buğday vardır. Buda Avrupanın açlığa mahkûm olması demektir. Son gelen haberlerden şimdiden bunun ilk belirtilerinin başladığını öğreniyoruz.

Acaba bunun sebebi iddia edildiği gibi dünya buğday istihsalindeki azlık mıdır? Halbuki buğday ihracatçısı memleketlerin harp yıllarındaki istihsal ortalamaları, harpten evvelkini kat kat aşmıştır. Hele Amerika daha önceki bütün istihsal rekorlarını kırmış bulunuyordu. Bunu aşağıdaki rakamlar çok iyi göstermektedir.

(Milletler Cemiyetinin İstatistik yıllığından alınmıştır.)

Üç büyük ihracatçı memleketin buğday istihsali
(milyon kental hesabile)

	1930-1934 ortalama	1940	1941	1942	1943	1944
Amerika B.D.	199	221	256	265	228	293
Kanada	94	147	85	151	77	123
Arjantin	66	81	64	64	68	42

İstihsal azlalığı o dereceyi bulmuştu ki yukarıda adı geçen bu kıymetli stokları harbin yakıp yıktığı memleketlerdeki açlığı önlemek düşüncesiyle iyice saklıyacak yerde, bu memleketlerin hükûmetleri bunları eritmeyi daha kârlı bulmuşlardır. Arjantinde buğdaylar yakacak olarak kullanıldı. Yalnız bu memlekette 1942 de 8 milyon ton buğday ve mısır yakılmıştır. Amerikada da ekim alanları azaltıldı. 1941 de ekilen 22.517.000 hektar araziye karşılık 1942 de 19.910.000 hektar ve 1943 de 20.196.000 hektar arazi ekilmiştir: yani 2 milyon hektar daha eksik!

Sanki bu yetmiyormuş gibi, hayvanlarını buğdayla besliyecek olan çiftçilere yardımda bulundu. Yapılan hesaba göre 1943-1944 yılı içinde oniki milyon yediyüz bin kental buğday hayvan yemi olarak harcanmıştır.

Bu açıklamalar bugün milyonlarca insanı yanmış yıkılmış bir dünyanın ortasında açlığa mahkûm eden şeyin kıtlık değil, insanlığa uymayan ekonomik bir sistem olduğunu göstermektedir.

SÖZ

Sahibi: Asaf Ertekin. — Yazı İşleri Md. ve Umum Neşriyatı idare eden: Yaşar Çöl.

Adres: Posta Kutusu 2017 Bakanlıklar, Ankara — Basıldığı yer: Sebat Basımevi, İstanbul.

ABONE ŞARTLARI
Yıllık: 6 lira.
6 aylık: 3 lira.

Ölümlerinin Yıldönümünde

ABDÜLHAK HAMİT VE EMPERYALİZM

BÜYÜK Türk şairi Hâmit öleli dokuz yıl oldu. Onu her yıl gazete sütunlarında konferans salonlarında anarız, büyüklüğünden bahseder, onu unutmadığımızı anlatmıya çalışırız.

Ne gazete sütunları, ne konferans salonları bir sanatkârın, bir şairin unutulmadığını ispata yetmez. Sanatkâr eserleriyle yaşar ve ancak eserleriyle unutulmayabilir. Hâmid'in tam Külliyatı başılmış mıdır? Onu yeni harflerle okuyabiliyor muyuz? Eski harfleri bilenler onun birçok kitaplarını birer antika eser gibi arayıp bulmak zorunda değiller midir? Onu her yıl anıyormuşuz kaç para eder!

Hâmit, bilhassa bugünkü nesil için edebiyat tarihimizin üç çeyrek asrını kaplayan meçhul bir âlemdir. Sanat âlemi anlatılmaz, duyulur, görülür yahut gösterilerek anlatılabilir. Bugünkü nesil, dilinin eskiliği yüzünden Hâmid'in birçok eserlerini anlıyamıyorsa, onları türkçeleştirmek, hiç olmazsa yeni harflerle bastırmak ve herbirine, anlaşılmalarını kolaylaştıracak izahlı birer lügatçe eklemek imkânsız bir şey midir? Hâmid'i anlamıyoruz, fakat anlamamız gerek. Her Türk aydınında – onu okusun veya okumasın - Hâmit'den bir şeyler vardır. O bizim millî kültürümüzün kimyevî terkibindeki başlıca maddelerden birini teşkil ediyor.

Hâmid'in en büyük talihsizliği, yaratıcı kudretinin en parlak örneği olduğu milletin ruhunu onun saf diliyle terennüm edecek durumda bulunmaması olmuştur. Hamit eserlerini garp dilleri ayarında bir dilde yazmış olsaydı muhak ki kendine milletler arası bir okuyucu kitlesi yapabilirdi. Halbuki bugün onun için millî bir okuyucu kitlesi bahis mevzuu oluyor, ne acıklı!

İlerde bu sütunlarda Hamit'ten eraflıca bahsetmiye çalışacağız. Burada ***Dahteri Hindû*** adlı eserinden bir parça veriyoruz. Bundan yetmiş yıl önce basılan bu eser Hâmit'in ilk eserlerinden biridir. Büyük şair bu eserde sömürgeciliği bütün

iğrençliğiyle göstermekte, sömürülen bir milletin diliyle haykırmaktadır. Bu satırları okurken yüz milyonlarca Hintlinin yetmiş yıl uzaktan gelen inilileriyle bugünkü ıstıraplarının birbirine karıştığını duymamak mümkün müdür?

Duhteri Hindu'dan

. . . .

Sir Bortel (İhtiyarlara)

İsyan ekseriya adaletle sükûnet bulursa bazı kere de zulm ile teskin olunur. İşte mademki köylüleriniz vergilerini eda etmiyorlar, isyan ediyorlar demektir. Mademki isyan ediyorlar, ben de zulmetmeye kendimi mecbur biliyorum.

. . . .
. . . .

Birinçi İhtiyar (......)

. . . .

Sir! Bu sene kıtlık var. Kıtlık ne olduğunu biliyor musunuz!

Sir Bortel (zabitlere)

Bu ihtiyar ne söylüyor?

İkinci zabit

Yalan söylüyor Sir!. Hiç birinin aslı yoktur. Açlıktan değil yalandan helâk oluyorlar.

Sir Bortel

İster yalandan, ister gerçekten ölsünler.

Üçüncü ihtiyar

Köylü ekecek buğday değil yiyecek buğday bulamıyor. Hayvan gibi otlaya otlaya mideleri şişip helâk oluyorlar. Kimsede candan başka verecek şey kalmadı... Kıtlık ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?

Birinci ihtiyar

Ben bile köyümün ihtiyarı iken ağzıma bir lokma girmedi. Bir lokma! Ah... Gözlerim kararıyor, başım dönüyör!.. Sir... Size söylüyoruz: Kıtlık ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?

Sir Bortel (saatine bakarak)

Ben uzun lâkırdı bilmem; Köylü geçen sene ettiği tembelliğin bu sene cezasını görüyor. Benim ne vazifem?... İşte hepinize bir çeyrek müsaade... Ya vergileri köylülerinizden tahsil edeceğinize söz verirsiniz; yahut, bir çeyrek sonra, size önceden tertip etmiş olduğum mücazata rıza verirsiniz.

Üçüncü ihtiyar (süz-ü güdaz ile)

Merhamet ediniz Sir!.. Bizim elimizden ne gelir? Biz ne yapabiliriz? Vergilerini eda etmemek için köylüyü biz mi teşvik ediyoruz? Zaruret mecbur ediyor. Tahsildarlarınız gelip köyü aramadılar mı? Halimizi görmediler mi? Kimin elinden sikkeye mütaallik hattâ bir bakır parçası

(Devamı arkadaki sayfada.)

D A R W İ N

Yazan

ZELİHA YAKUPLU

"ADIM Charles Darwin'dir. 1809 yılında doğdum, okudum, devri âlem seyahatı yaptım, sonra yine okudum."

Büyük bilgin, hal tercümesini almak için kendisine musallat olan bir tâbie bu cevabı vermişti. Darwin hayatına dair sorulan sözlü ve yazılı suallere cevap verirken okulda ve üniversitede hiç bir şey öğrenmediğini, her şeyi okuyarak kendi kendine edindiğini tekrarlamayı severdi.

1825 yılında büyük kardeşile birlikte Edinburg Üniversitesinin tıp fakültesine yazılmıştı. Burada iki yıl okudu Fakat tıbba ısınamıyordu, kuru ve sıkıcı takrirler onu tatmin etmiyor, ölü teşrihleri, ameliyatlar ona tiksinti veriyordu. Bunun farkına varan babası Darwin'i Edinburgh üniversitesinden alarak Cambridge'e ilâhiyat fakültesine gönderdi. Darwin, ilmî hayatının gelişmesinde büyük tesirleri olan bazı bilginlerden çok faydalandığı muhakkak olmasına rağmen, burada geçirdiği üç yılı da okulda ve Edinburgh'da geçirdiği zamanlar gibi boşuna geçmiş sayardı. Onun asıl üniversitesi beş yıl süren (1831 – 1836) devri âlem seyahatı oldu. Kendisi de bu seyahatın hayatında en önemli bir hadise olduğunu, bütün ilmî faaliyetini bunun tayin ettiğini söyler.

Seyahattan döndüğü zaman tekâmül fikri iyice yerleşmişti. 1837 de not defterini kaleme aldı. Burada Darwin, tekâmül prensibinin bütün uzvî âleme teşmil edilebileceğine işaret ediyor ve şöyle diyordu: "Tahminlerimizi genişletirsek, acıda, hastalıkta ölümde, iztirapta ve açlıkta kardeşlerimiz, en ağır işlerde esirlerimiz, zevklerimizde arkadaşlarımız olan hayvanlarla menşeimiz belki de tek müşterek bir cedde çıkar, belki hepimizi tep bir kaba doldurmak mümkündür."

Darwin 1842 yılında evlenerek sakin bir köye çekildi, burada tabiî ilimlerde inkılâp yapan nazariyesinin esaslarını tesbit etti. Yazdığı eseri sonraları biraz daha genişletti ve nihayet 1859'da *« Tabiî Istıfa Yoluyla Nevilerin Doğuşu, yahut Varlık Uğranda Mücadelede En Uygun Nevilerin Korunması »* adlı ölmez eserini neşretti. 1870'de basılmış olan ikinci büyük eseri *« Ehlî Hayvan ve Nebatlarda Değişmeyi»* tamamladı. 1871'de yazdığı *«İnsanın Menşei»* adlı eserinden bahsederken Darwin: "Daha 1837 ve 38 yılında nevilerin değiştikleri kanaatine

vardığım zaman insanın da bu kanuna tabi olduğu neticesine varmaktan kendimi alamamıştım.,... "Bir çok natüralistlerin, nevilerin tekâmülü doktrinini kabul ettiklerine kani olunca notlarımı işlemeyi, insanın menşei hakkındaki

(Arkası 7'nci sayfada.)

SHAKESPEARE

Aristokrat bir cemiyette yaşamasına, saray şairi ve yüksek zevatın dostu ve bizzat aşağı sınıfların siyasî arzularını istihkar etmesine rağmen Shakespeare, eserlerinde kâinatın en ufak sarsıntılarını aksettirmiş ve bazı anlarda ihtilâllerin uzak gürültülerini duyurmaya çalışmıştır. Onun, ünvan ve rütbelerin hakiki kıymetleri hakkında pek vazıh düşünceleri vardır :

"Mal, mülk, rütbe ve mevkiler kötü yollardan elde edilmiş ve şeref, sahibinin kazancı ile, sadece satın alınmış değil midir? Nasıl sonra bazıları çıplak başlarını örter; ve emredenler itaata mecbur olurlar! Ne kadar kıymetsizler ehemmiyet kazanır ve kırpıntılardan şeref sahipleri toplanır."

(Venedikli Tacir II 9.)

. . . .

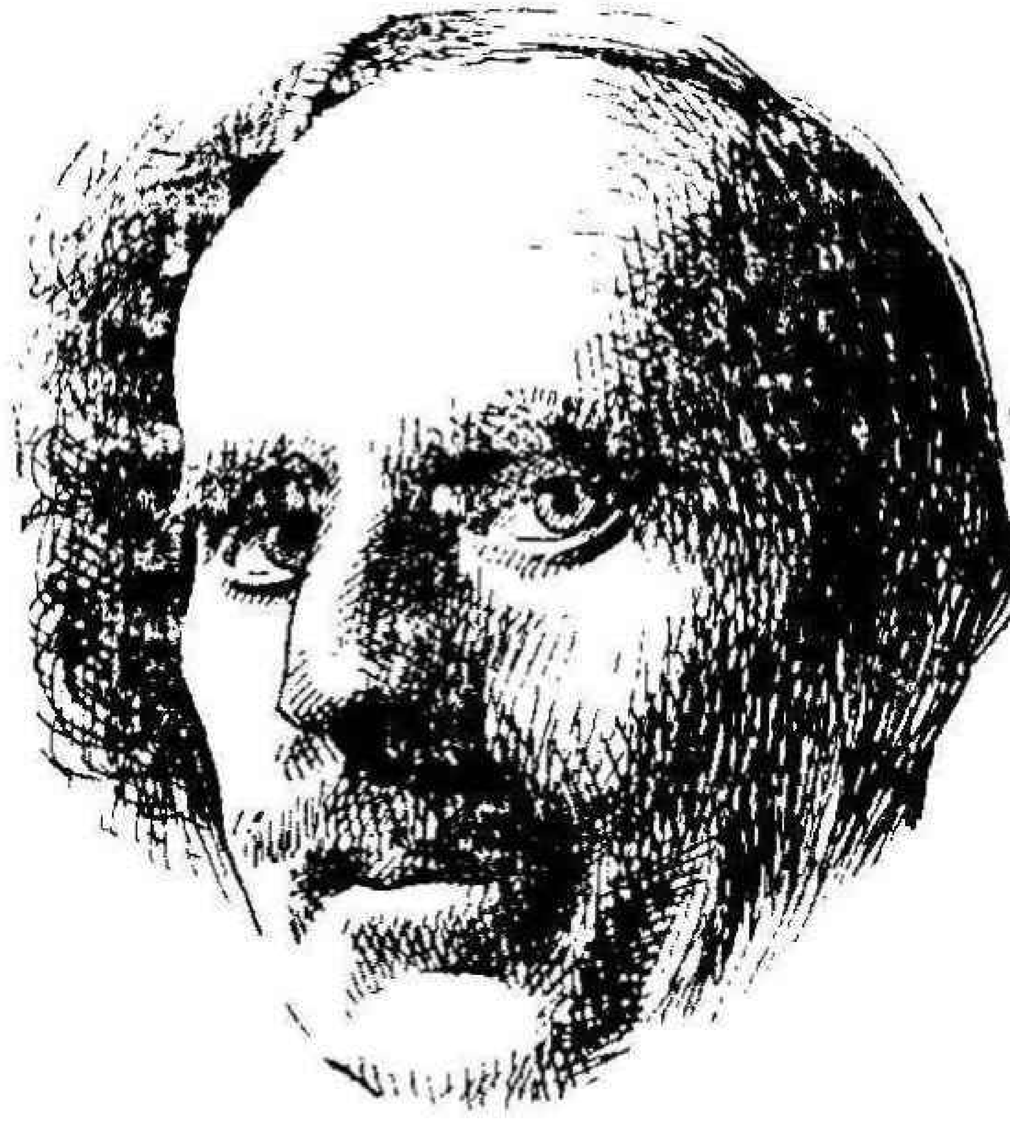
Shakespeare ; Molière'in büyük bir Kıralın himayesinde yaptığı gibi çoğu zaman saray asaleti onun gülünçlükleri ve ahlâksızlıkları ile alay eder. Fakat o, daha ileri giderek, yaklaşan ve zamanımızda yıkılmış bir aristokrasinin harabeleri üzerinde bütün dünyaya, şimdiye kadar hiç bir kan hâkimiyetinin muktedir olmadığı bir şekilde, hükmeden, yeni ve tehlikeli bir kuvvete karşı harekete geçer ; PARA.

"Altın! parıldayan, kıymetli, kırmızı altın! O, ne kadar siyahı beyaz, çirkini güzel, kötüyü iyi, korkağı cesur, aşağılığı asil yapar...

... Kahrolası dünya, insanların ve milletlerin arasında ikiliği doğuran adi orospu!... Yaptıkları iş, oturdukları ev ve doğumları ile yekdiğerinden tefrika imkânı olmayan, fakat bu yattaki kısmetleri değişik iki kardeş görsek, hemen talilisi zavallısını istihfaf eder... Ve altın babası aptal, âlim kafaya hakim olur."

(Atinalı Timon IV, 3)

Ve bu altınlar hangi haksızlıkların, hangi cinayetlerin mahsulüdür.. Evet onlar cinayetlerle kazanılmıştır. Ve biz burada ilk defa sınıf mücadelelerine davet eden bir sesle karşılaşırız :

Romain Rolland.

Geçen ay : Shakespeare (Şekspir)in ölümünün üçyüzotuzuncu yıl dönümüne raslamıştı. Eserlerinin bütünüyle sanat bakımından çok ileri bir merhale olan büyük İngiliz şairi dramlarının havası ve kahramanlarının çok eski devirlerin adamı olsalar bile meseleleri, mücadelelerile yeni çağın, yeni sosyal çalkanışların habercisi olmuştur. Biz burada onu geçen yıl dünya sanatının ve insanlığın kaybettiği ROMAİN ROLLAND'ın sesiyle anma fırsatını bulabilmiş olduğumuz için seviniyoruz !

"Gündelikçi esirler! sizin muhterem efendilerimiz, sizi kanun yolu ile soyan insafsız hırsızlardan başka bir şey değillerdir."

(Timon IV, 3)

"Atina'ya koşun, kapıları kırın! Ve siz hırsızların gaspettikleri mallarınızı geri almakla, hiç birşey çalmış olmazsınız."

(Timon IV, 3)

Altın adaleti satın alarak, onu zenginlere yaltaklanan ve kapının önünden geçen dilencilere saldıran bir bekçi köpeği haline sokar!

"Şu ahmak hırsıza kafa tutan hâkime bak! Fakat bunları el ele versek ve yerlerini değiştirsek acaba hangisi hâkim, hangisi hırsızdır? Hiç bir köy köpeğine bir dilenciye saldırırken dikkat ettin mi?... Fakat sefil mahlûk büyücek bir çoban köpeğinin önünden kaçar : işte burada otoritelerin büyüklüğünü görebilirsin ; mevki sahibi köpeğe itaat edilir!... Muhtekir dolandırıcıyı idâm ettirir ; çünkü parça parça elbiseler arasında, en küçük hatalar bile göze çarpar. Fakat sırma kaftan ve kürk her kötütülüğü gizler... Günahı ahlâksızlığı altında sarsan, önünde kanunun kuvvetli mızrağı bile kırılır, lâkin paçavralar içinde, insanı, ufacık bir saz parçası deler geçer."

(Kıral Lear IV. 6)

Yağlı göbekli, cebin Falstaff ve «bir maymun gibi zevkeden, ahlâksızlığın tahta kılıcı (Henri IV ikinci kısım II, 2.) hâkim Shallovv'un riyasetinde kurulan askeri mahkemenin hükümlerine göre, biraz altın en işe yarayacak insanları askerlikten kurtarır. Fakat karınlarını doyurabilecek üç beş kuruş uğruna bütün bir hayatı azap içinde geçirmeğe mecbur olan zavallılar, bir mızrak için her zaman elverişli bir hedef teşkil ederler. « Hatta inmeli, alil, hastalıklarla harap olmuş ve ciğerlerini kusar bir halde bile olsalar» kolayca harcanır, en feci ölümlere sevk edilirler ; çünkü onlar da bir çukuru her hangi bir zengin kadar iyi doldurabilirler.» (1)

(Henri IV. I. kısım IV. 2)

---

(1) Bu parça : (Romain Rolland, WİLLİAM SHAKESPEARE ; (çev. E. Kenber - Dr. Ziya Oykut) Arpad Yayınevi 1946 İstanbul F. 50 k.) adlı kitaptan alınmıştır. Bu kitabı bütün okuyucularımıza hararetle tavsiye ederiz.

Abdülhak Hamit ve Emperyalzm

3'üncü sayfadan:

buldularda almadılar?.. Kimin destarını çıkarıp zünnarını zaptetmediler? Hangi evde insan lâşesinden başka yiyecek buldular? Size hakikati hâli bildirmiyorlar mı? Yoksa kıtlık ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?

Sir Bortel

Köylüde vergilerini eda edecek para yoksa siz ki : köylülerin ihtiyarlarısınız. siz kendi kesenizden tediye ediniz.

İhtiyarlardan birkaçı

Biz... biz ne verelim? Bizim nemiz var ki vereceğiz? Canımızı mı verelim?

Sir Bortel (saatine bakarak fütursuzlukla)

Oniki dakika kalmış ; ya vergi, yahut ceza!.. Ne diyeceksiniz?

Dördüncü ihtiyar(gayrı iradî bir tehevvürle)

Ah!.. Siz kıtlıktan beter belâ imişsiniz! Kıtlık bir mülkün varını yok ederse de sizin gibi yokluğa musallat olmaz! Siz yoktan var çıkarmak istiyorsunuz. Kaht bir memlekete istilâ eder, mahsulâtını yağma eder ; Siz mahsulâtı yağma olunmuş bir memlekete müstevli oluyorsunuz!Bize iâne edecek yerde bizden iâne bekliyorsunuz!

Sir Bortel

Eyaletin borcu var ; sizden tahsil olunacak para onun faizi içindir.

Üçüncü ihtiyar

Sir! Eyaletin varidatını siz bizzat cep harçlığı ediyorsunuz. Bizden aldığınız verginin sefahetten başka hiç bir emel yolunda sarfolunduğunu görmüyoruz! Borcumuzun on katını on kerre vermeğe muktedirsiniz. Bir fedakârlık, bir büyüklük edip düyunumuzu tesviye etseniz ne olur? Dünyada bir güzel nam bırakmış olursunuz. Halbuki siz eyaletin borcunu vermek şöyle dursun, bir yandan yine istikrazlar edip o paranın da nısfından ziyadesini zevk ve sefa yolunda heder ediyorsunuz. Maiyetinizdeki zabitan sırmalara garkolmuş, sarayınızın beş saat mesafe ötesinde neferatın «jaket» yerine pirinç çuvalı, «kasvet» yerine ne külâh giydiğinden haberiniz yok! Yaldızlı sandaliyelerde oturur, ipekli karyolalarda yatar, müzeyyen tahtiravanlara binersiniz. Yıkılmış damın altında yıldız sayarak yatan fakiri, güneş altında yana yana oturan biçareyi, gayretinden küplere binen bizim gibi erbabı hamiyeti düşünmezsiniz!. Şurada bir tembelhane yaptırıyorsunuz ; ne lüzumu var.? Serhatlere istihkâm yaptırsanıza...

Rusya karakuşî kanatlarını açmış, buralarını almak havasında uçuyor, bir gün gelir ki başınıza konmuş olan hümayi devleti pençesine alıp mahveder! Siz bunları asla düşünmüyorsunuz... Ah.Sir! ne kadar bedbahi vatan, ne kadar haini millersiniz, haberiniz var mı?

Sir Bortel (saatine bakarak fütursuzlukla)

On dakika kalmış : ya vergi yahut ceza! Ne diyeceksiniz?

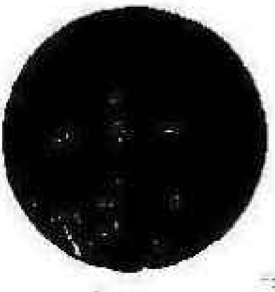
Zabitlerden biri (kendi kendine)

İyi ki bu kadar lâkırdı işitti de gazaba gelmedi! Tabiatı anlaşılmaz ki.. Hergün bir başka halde tecelli eder.

Beşinci ihtiyar (Sir Bortele)

Sir, Şahsi evvel bulunmuşsunuz, halimizi herkesten evvel bilmelisiniz. Bir kere bizim köye gidiniz. Bizzat gidiniz de köylülerin halini seyrediniz, bakınız, ayakta durmaya mecal bulacak bir adam görür müsünüz?

Bir kulübenin içerisine giriniz, o genç valide-

Nazi kampında ölen
ŞAİR KIZ

ARLETTE HUMBERT - LAROCHE

(Belsen - Bergen'de ölen şair kız)

Bu sayfada bir şiirini okuyacağınız Arlette Humbert Laroche nazi işgali altında Fransanın kurtuluşu için iç mukavemet hareketinde çalışan ve bu uğurda ölen sanatkârlardandır. Bu genç kız hakkında Fransız yazarlarından Charles Vildrac'ın yazdığı makaleden bazı parçaları okuyacaksınız.

ARLETTE Almanlarla savaşan bir kız, mukavemet grupunun irtibat ajanlığını yaparken 1943 Ocak ayında Gestapo tarafından yakalandı. Fresnes hapishanesinde bir kaç ay kaldıktan sonra, naziler Arlette'i Berlin'e götürdüler ; sonra Silezya'daki Jauer kalesine kapatıldı. İki yıl orada kaldı. Rus ilerleyişi karşısında Jauer'in boşaltılması üzerine öteki mahpus kadınlarla birlikte, bir kar fırtınası içinde yürütülerek Ravensbrück kampına getirildi.

Ravensbrück'de her gece üç defa angaryaya kalkarak yarı aç yarı çıplak geçen günler zarfında Arlette gittikçe zaif düşmekteydi. 1945 Şubatında daha korkunç bir rejimin büküm sürdüğü Mauthausen kampına atıldı. Orada en sevdiği arkadaşını kaybetti. O can çekişirken bütün bir gece eşyaşını yağma etmek istiyen kadınlarla boğuşmak zorunda kalmıştı. Bir ay sonra mahkûmlar arasındaki ağır hastaların, Bergen-Belsen ölüm kampına sürüleceği ilân edildi.

Arlette Mauthausen de kalabilirdi. Fakat Mouny adındaki esir arkadaşını yalnız göndermek istemedi. Bu kızcağız ona kendisini yalnız bırakmaması için yalvarıyordu. Dayanamadı beraber gitti Bu gidiş pek feci oldu. On gün süren yolculuktan sonra yüz kişilik kafileden ancak beş altı kadın kalmıştı. On gün süren yolculuk boyunca Arlette bahtsız arkadaşlarına yardım etmek, onlara kuvvet vermek için elinden geleni yapmış, fakat bir çoğunu ölümden kurtaramamıştı. Kendisi de sık sık bitkinlikten düşüp bayılmıştı.

Daha kampa gelir gelmez, küçük Mouny'yi kaybetmek felâketine uğradı. Bir müddet sonra İngilizler Bergen-Belsen'i ele geçirdikleri zaman ancak, adını söyleyebildi. O kadar hasta ve bitkin bir durumdaydı.

Adı böylece yaşayanlar listesine girdiği için ailesi hayatta olduğunu sanıyordu. Fakat ne kadar yazık ki onu artık büsbütün kaybettiğimizi öğrenmiş bulunuyoruz. Şüphesiz ki o da Bergen - Belsen'in sisleri arasında yok olan bir çok arkadaşı gibi daha yirmi altısındayken tifüsten gitmiştir. *«Les Etoiles» No 42'den*

HÜCREMDE

Öğle yakın.
Hep o küflü çorba kokusu.

Ah ! nasıl istiyor canım
meyveleri, kütür kütür, olgun olgun,
ballı meyveleri, yemyeşil otları
dalları kırılan bahçelerde,
dalları elimi tırmalıyan bahçelerde.

Nasıl istiyor canım
patlamış tomurcukları
parmaklarımın arasında :

nasıl istiyor canım, şuramdan,
boynnmun şurasından
arzulu bir erkeğin öpmesini,
belimde iki mengene kolları,
sırtımda toprak
bir yatak gibi yumuşak
ve kabaran sular gibi içimi saran,
içimden akan bir öz,
bir çiçek, bir ot, bir hayat özü ;

ve sonra birden o sevinç,
o, kim bilir hangi cennetten gelen,
o, yeri yerinden oynatan,
kökleri adaleler gibi kıvıran
sevinç ;
içime dolan o haykırasıya sevinç...

Öğle olmuş. Kampana çalıyor !
Ne yiyeceğiz bugün ?
Ha, sahi ! Nohut,
ufalanmış, küflenmiş nohut.

Arlette Humbert - Laroche
Jauer Hapishaneşi 1 Haziran 1944

---

yi görünüz ki, memedeki çocuğuna süt verecek yerde - açlığa tahammülsüzlüğünden cigerparesinin derisini delmiş de kanını emiyor. Beri tarafta kocası yatmış, kalkıp da menetmeye mecali yok; yardım için biri kolunu uzatacak olsa açlığından elini ısıracak !... Bir aile sahibi Koca Karı ; bahçedeki çardağın altında ruh teslim etmiş, cenazeini kaldıracak adam yok. Kızları hakirenin naşını göz yaşıyla yıkar ; gelinleri biçarenin yüzünü kendi kanı ile boyamağa uğraşır.... (*) Kimi toprak yer, hava ile doymak ister, kimi sinek avlar, karınca yumurtası ile gıdalanır, köyü bir matem, bir musibet kaplamış. Kulaklarınız ahüeninden başka bir ses duymaz. Gözlerinize mezara tahavvül etmiş evlerdan, ceset haline girmiş vücutlardan başka alâmet görünmez ; valideler haykırır ; çocuklar ağlar ; kardaşlar birbirine sarılmış, baba matem eder ! Bir kuru ekmek parçasını mezara koymuşlar, gören nakdi canını verir ; ortaya bir kartal lâşesi atılmış, bir kemiğini koparmak için bir kaç kişi kan döker ! Mezarlarda ölü kalmamış, sırtlan gibi yer kazarlar ; ağızlar havaya açılmış, bir yağmur yağacak olsa bir damlası yere düşmeyecek ! Ortalığı bir sıcak duman bürümüş, güneş tutulmuş gibi görünür. Oradan geçip bir eve giriniz, yeni evlenmiş bir yiğit görürsünüz, açlıktan kanı buz tutmuş, soğuk elini zevcesinin alnına koymağa uğraşıyor. Komşusuna uğrayınız, henüz kocaya varmış bir geline tesadüf edersiniz ; susuzluktan cismi ateş kesilmiş, hararetli göğsünü zevcinin dudağına götürmeğe çabalar ! Kimi evlâdının ateşini gözünün yaşı ile söndürmek ister. Kimi validesinin göz yaşını kalbinin ateşi ile kurutmaya çalışır. Yağmur yerine kaza yıldırımları yağar, yıldırım gibi belâ taşları dökülür. mabet kapısında bükülmüş boyunlar, duvar dibinde kıvrılmış beller, güneş altında çatlamış dudaklar, ot yemeden şişmiş karınlar, semavata dönmüş gözler soluk benizler, yolunmuş saçlar, hareketten kalmış yürekler, keşkül olmuş avuçlar, kederler, belâlar, kazalar, kıyametler, velveleler, vlveylalar, zaruretler, muzayekalar, kahtügalâ her tarlaya her şahsa, her kalbe istilâ etmiş. Belâ belâ üstüne keder keder üstüne geliyor; kaderin kazanın zülmü dehrin kahir ve kederi el vermiyor da siz de mi köylüyü böyle gadirlerle dagdar edeceksiniz? Bir harabeyi yıkmaktan ne çıkar ? Cenazeden can mı alınır? Açılmış yaraya hançer saplanır mı ? Ha kestere ateş verilir mi? Siz zarurete isyan nazarı ile mi bakıyorsunuz? Siz fakre, ihtiyaca itaatsizlik mânası mı veriyorsunuz ? Ne yapıyorsunuz ? Ne oluyorsunuz ? Bizden ne alacaksınız ki, ne istiyorsunuz? Bize adliniz, insafınız yoksa gözünüz de mi yok? Halimizi görmüyor musunuz ? Köylüye hükmünüz galebeniz varsa hakkınız da mı var? Tarihe müracaat etmiyor musunuz? Siz nefsaniyeti hakkaniyet mi zannediyorsunuz? Siz zulme, ihanete adlü siyanet mi dersiniz ? Can sizin indinizde cani demek midir ki herkesin kanını dökmeği kanun sanıyorsunuz?

İnsaf insaf !.. Gaddar adamlar !

Sir Bortel

(Yine saatına bakarak fütursuzlukla)

Beş dakika kalmış. Ya vergi yahut ceza !... Ne diyeceksiniz ?

Birinci ihtiyar (Başı dönmüş gibi)

Ah !.. Kud... Kudretim... mec... me .. meca... mecalim kalmadı. Üç günden beri, bir, bir lokma (bağırarak) ah !.. yemek !.. yemek!. (sendeleyerek yıkılır).

Sir Bortel (askerlere)

Şu hiylekâr ihtiyarı alınız götürünüz, ağzındaki dişleri sökünüz, bir tanesini bırakmayınız k.! şimdiden sonra da yiyecek bulursa yiyemesin. (askerlerden birkaçı birinci ihtiyarı götürürler).

Abdülhak HAMİT.

(*) Mevtanın yüzünü kırmızıya boyamak putperestlerce âdet olduğuna imadır.

(Kayt Hamip'indir.)

HİKÂYE

GÖÇMEN

Cevdet Kudret SOLOK

HUDUDU geçince hepsi birden yere kapanıp toprağı öptüler. Vatan toprağına kavuşmanın sevinciyle gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Atları, öküzleri, iki yanı parmaklıklı uzun arabalarınca tıklım tıklım dolu eşyalarıyle işte hududan beri yanında bulunuyorlar. Öbür tarafta hep hepsi birer tarla, birer de ev bırakmışlardı. Gerçi tarlalar çok verimli idi ; evler de bir kat üzerinde bir kaç odalı, içi beyaz badanalı, dışı sıvalı, çatısı bacalı, kutu gibi şeylerdi. Kışın o bacalardan duman tütmesi ne güzel görünürdü. Bunlardan ayrılmak hiç de kolay olmamıştı. Kendileri, hiç değilse çocukları, onların içinde doğmuştu. İrili ufaklı binlerce hatıra ile bağlı bulundukları bu yuvaları birdenbire yüzüstü bırakmak elbette kolay değildi. Kendilerinden sonra içlerinde kim bilir kimler oturacaktı. Arabalar hududa doğru gıcırdayarak ilerlerken hepsinin başı geride, artık dumanı kesilmiş bacaları görünmez oluncaya kadar onları seyretmişlerdi. Şimdi işte önlerinde yeni bir hayat açılıyordu. Bundan sonra yabancı bir ülkede azınlık olarak yaşamaktan kurtulacak, kendi milletleri nin arasında, çoğunluk olmanın verdiği gururla, başları yukarda dolaşacaktılar. Milyonlarca insan, kollarını açmış, onları bekliyordu. Gidecekleri yere hiç de sığıntı olarak gidecek değildiler. Oraya sanatlarını götürecek, bundan böyle beraber yaşayacakları yeni hemşerilerine bütün dünyaca meşhur olan güzel tütün yetiştirme bilgilerini öğretecek, yerleşecekleri kasabaya bolluk ve saadet vereceklerdi.

Hudutta teslim alma işi tamamlanıp iki memleketin memurları arasında kâğıtlar imzalandıktan sonra onları, hayvanları ve arabalariyle beraber, üstü açık vagonlara bindirip trenle evvelâ A . . . şehrine taşıdılar, oradan da, büyük bir vapurla, Ege kıyısındaki B . . . kasabasına gönderdiler.

Karaya çıktıkları zaman hava adamakıllı bozmuştu. Denizden esen soğuk bir rüzgâr, yerlerde sürünen dökülmüş yaprakları ve tozları havalandırıyor, dallarda sallanan sarı yaprakları koparıyor, hepsini birbirine katıyor, sonra topunu birden ağaçların, telgraf direklerinin, evlerin, bacaların arasından, ta uzaklarda görünen dağlara doğru savuruyordu. Göçmenleri karşılamak için iskeleye kadar inmiş olan kaymakam, belediye başkanı ve kasabanın ileri gelenlerinden üç kişi, pardesülerinin yakalarını kaldırmış, uçmasın diye bir elleriyle şapkalarını yakalamış, toprağa ayak basanlara çabuk çabuk : " Hoş geldiniz, hoş geldiniz ! „ diyorlardı.

Vapurdan çıkan erkekler kendilerine çeki düzen vermeğe çalışıyor, kadınlar atkılarına sarınıyor, çocuklar annelerinin ikide bir savrulma tehlikesi gösteren eteklerine tutunuyor, sonra hepsi garip garip birbirlerine sokuluyor, " — Hoş bulduk boş bulduk !„ diyorlardı.

Göçmenlerin vapurdan boşalması tamam olduktan sonra kaymakam yanındaki arkadaşlarından iki adım kadar ileriye çıktı ve "Aziz arkadaşlarımız !„ diye bir nutka başladı, bir eliyle kalkık yakasını tutup bir eliyle şapkasını bastırarak, onlara, memleketin nüfusunu çoğalttıklarını, hepsine birden vatanın şefkatli ve sıcak bağrını açtığını (sert bir rüzgârla açılmak üzere olan yakasını biraz daha sıkı tuttu) kendilerine geç mlerini sağlıyacak kadar zeytinlik verileceğini, bütün şu gördükleri tepeleri kaplıyan yabani zeytinliklerin aşılanmak için şimdiye kadar onların çalışkan ellerini beklediğini söyledi ve yakın zamanda evlerinin ve istirahatlerinin temin edileceğini, henüz esaslı bir hazırlık yapılamadığı için şimdilik - kısa bir zaman için - çadırlarda oturacaklarını bildirdi.

Rüzgâr kaymakamın sözlerinin çoğunu uçuruyor, göçmenlerin kulaklarına arada bir "zeytinlik„, "aşı„, "çadır„ kelimeleri çarpıyor, açık bağırdan bahsederken göğüslerini sımsıkı örten şu adamların karşısında şaşkınlıkları daha çok artıyor, soğuk rüzgârın altında hepsi üşüyor, arkalarındaki örtülere daha sıkı sarınıyor, birbirlerine daha çok sokuluyorlardı.

Kaymakamın nutku bittikten sonra belediye başkanı, onlara, çadırlara kadar kendileriyle beraber gelmelerini söyledi. Hayvanlar koşuldu, erkekler üvendirelerini ellerine aldı, kadınlar ve çocuklar arabalara, eşyalarının arasına oturdu, kafile hep birden hareket etti. Denizden doğru deli deli esen rüzgâr arabaların gıcırtısını, bir inilti halinde, kasabanın içi ne kadar ulaştırdı, bu ses bütün sokaklarda, gittikçe çoğalan bir sel gibi, evlerin duvarlarını yalayarak, açık pencere ve kapılardan içerlere dolarak, aktı, aktı.

◊◊◊

Göçmenlerin geleceği kaymakamlığa ancak bir hafta evvel haber verilmişti. Kaymakam da belediye başkaniyle beraber, çalışmış çabalamış sadece yetecek kadar çadır bulabilmişti. Daha ne yapabilirdi ? Memleketten çıkarılan azınlıklardan kalma evler vardı ama, onların kapısını, çerçevesini, hattâ damının kiremidini, odalarının döşeme tahtalarını halk çoktan almış, kullanmıştı. Ortada kala kala her tarafı delik deşik dörder duvar kalmıştı. Bunların tamir edilerek tekrar oturulabilir hale getirilmesi hem zamana, hem de paraya bakardı. Kaymakam vaziyeti olduğu gibi merkeze yazmış, genel bütçeden bu iş için özel tahsisat gönderilmesini istemiş, kendisi, şimdilik, gelenlere yalnız birer çadır, birer de gemici feneri verebilmişti.

Memlekete, böyle, aşağı yukarı bir mahalle dolduracak kadar insanın gelmesi çarşıda pazarda fiatların birdenbire yükselmesine sebep olmuştu. Esnaf bundan memnun ise de halk hoşnut kalmamıştı. Ucuz ucuz almağa alışılan eti, sebzeyi, yemişi iki misline almak hiç de çekilir şey değildi.

◊◊◊

Göçmenleri yerleştirmek için, kaymakamın yazısından tam on beş gün sonra, merkezden *B...* ye beş kişilik bir *Göçmen Yerleştirme komisyonu* gönderildi. Komisyon kasabaya geldiği zaman ekim ayı da girmiş bulunuyordu.

Havalar adamakıllı soğumuştu. Çadırların kapısı ne kadar sıkı kapanırsa kapansın, dışarının soğuğu yine içeriye kadar işliyordu. İnsanların soluğu ile arasıra biraz ısınır gibi olan hava, gündüzün insanlar dışarıya çıktıktan sonra, çadır bezinin mesamelerinden yavaş yavaş sızıp gidiyor ve onun yerine, bazan yağmurlu bazan kuru bir rüzgâr, kapının her açılışında içeriye şiddetle doluyor, bütün köşe bucağı kaplıyordu. O zaman beş altı insanın yeniden bir araya toplanıp soluması, çadırın havasını ciğerleriyle ısıtması icap ediyordu. Hele geceleri, sabaha kadar yağan kırağı ile çadırların bezi nemleniyor, ipleri geriliyor, göçmenlerin toprak üzerine serili döşekleri, sırtlarındaki örtüleri, bohçalarındaki yedek çamaşırları, yatarken ayaklarından çıkardıkları çorapları, cacıkları sinsi bir nemle rutubetleniyordu. Çocukların çoğu, kadınların da bir kısmı öksürmeğe başlamıştı. Sabahları hemen herkesin mafsalları taş gibi katılaşıyor, hele çoğunun beline şiddetli ağrılar giriyordu. Arabalarında beraber getirdikleri kaba hasırları altlarına sererler bunu biraz önleyebilirlerdi ama, onları da hayvanların üstünü örtmek için kullanmışlardı. Gerçekten, hayvanların durumu daha kötü idi. Onlar için hiç bir yer hazırlanmamıştı. Geceleri sabaha kadar açıkta, rutubetin altında kalması demek, hepsinin ölmesi demekti. Bunu önlemek için göçmenler ellerindeki hasırları birbirine ekleyip üstü örtülü, yanları da arabalarla çevrili yerler, bir takım sözde ahırlar yapmışlardı ama bu yetmezdi. Arasıra bir öküz veya bir atı, sabahları, bağlı bulunduğu yerde ölü olarak buluyorlardı.

◊◊◊

Komisyon ilk iki gün durumu incelemekle vakit geçirdi ; göçmenlere verilecek zeytinlikleri, meraları dolaştı ; giden azınlıklardan kalan harap binaların tamiri ile yeniden yapılacakların masraflarını, hesap etti ; bütün bunlardan sonra kaymakam ve belediye başkaniyle yapılan resmî bir toplantıda komisyon başkanı, arkadaşları adına, fikrini söyledi :

— Merkezden bu iş için özel bir para verilemiyecektir ; göçmenlerin ancak yerinde elde edilecek çarelerle yerleştirilmesi lâzımdır.

Bu hüküm üzerine, merkezden tahsisat verilirdi, verilmezdi diye uzun uzadıya münakaşa edildi, sonunda kaymakam kestirip attı :

— Bütçemde bu iş için ayrılmış tek bir kuruş yoktur. Başka fasıldaki bir parayı buraya harcadığım takdirde hem o fasla ait kamu hizmetleri yüzüstü bırakılmış olur, hem de ben bir faslın tahsisatını izinsiz olarak başka bir işe harcadığım için kanunca sorumlu olurum. Bunun yapılabilmesi için, merkezde verilecek bir kararla, tahsisatın fasıldan fasıla geçirilmesi lâzımdır ki, bu da en aşağı bir kaç ayda tamamlanabilecek bir muameledir.

Komisyon başkanı, bu haklı açıklama karşısında diyecek sözü olmadığını, kanun önünde akar suların duracağını söyledi, vakit de epey ilerlemiş bulunduğu için öbür çarelerin ertesi gün konuşulmasına karar verdi, toplantıyı kapadı. Komisyon şerefine belediye binasında hazırlanan akşam ziyafetine gitmek için, belediye başkanının daveti üzerine, hep birden hazırlanmağa koyuldular. Komisyon, burada çalıştığı müddetçe, belediyenin misafiri sayılıyordu.

◊◊◊

Belediye binası iki katlı idi. Üst katta, toplantı salonunda, büyük bir masa kurulmuştu. Komisyon üyeleriyle, kaymakamdan başka, savcı, yargıç, hukûmet doktoru, posta müdürü, okul müdürü gibi ilçenin ileri gelen memurları, bir de ünlü bir kaç zeytinyağı tüccarı ziyafete davetli idiler. Hepsi on beş kişi kadar ediyordu.

(Sonu gelecek sayıda.)

D A R W İ N

3'üncü sayfadan:

özel incelememi neşretmeyi faydalı buldum „ diyor. Fakat buna rağmen Darwin mürtecilerin, papasların son haddine varan kin ve nefretlerine hedef olmaktan kendini kurtaramadı. Darwin'in yukarıda bahsettiğimiz üç eseri, nazariyesinin bütün esaslarını kavrıyan başlıca eserleridir. Büyüklü küçüklü daha bir çok eserler yazdı.

Darwin nazariyesinin kuvveti, ileriliği ve delilleri o kadar açıktır ki zamanın bütün ileri bilginleri onu derhal benimsemişler ve müdafaa etmişlerdir. Fakat metafiziği ve eski ilim geleneklerini yıkan bu ileri nazariye, ve bizzat Darwin, mürtecilerin ve papasların amansız hücumlarına uğradı, bu hücumlar karşısında o, bir zamanlar papas olmak için ilâhiyat fakültesine girdiğini hatırlıyarak, "Sonraları kilise mensuplarının bana adeta kudurmuşcasına saldırdıklarını düşündükçe kendimin de bir zamanlar papaslığa niyet ettiğimi hatırlamak bana gülünç geliyor,„ demekten kendini alamıyordu.

Darwin 1882 Nisanının 19unda öldü. Büyük bilgin tabiatle o kadar bağdaşmış. Onun kanunlarına o kadar alışmıştı ki son sözü şu oldu : " Ölümden hiç korkmıyorum. „

II

Darwin uzvi âlemin gelişme kanunlarını keşfetmiş, bugünkü tekâmül ilminin kurucusu olmuştur. Darwin'e gelinceye kadar bütün hayvan ve nebat nevileri Allah tarafından yaratılmış değişmez şeyler telâkki olunurdu. Darwin bu görüşü yıktı, hayvanların, nebatların, tarihî birer varlık oldukları nı, basitten mürekkebe doğru durmadan değiştiklerini reddedilmez bir şekilde isbat etti. Ona göre yeni şekillerin zuhuru da, eskilerin yok oluşu gibi, Allahın gayretleri ve mahvedici faaliyetinin eseri değil, tabiî ve tarihî bir inkişafın zaruri neticesidir. Darwin'den önce de uzvî âlemde tekâmül fikrine taraftar olanlar, basitâ tekâmül nazariyesi kuranlar vardı; Lamarck gibi. Fakat Darwin uzvî âlemi zengin materyellere dayanarak etraflıca inceledi, ilmi bir tekâmül nazariyesi kurdu. Bugün Darwin nazariyesini kabul etmiyecek hiç bir hakikî ilim adamı yoktur denilebilir. Hayvan ve nebat fosilleri, eski uzviyetlerin daha eski uzviyetlerden bünyece daha basit olduklarını, yani uzvî âlemde gelişmenin basit şekilden daha mürekkep şekle doğru bir seyir takip ettiğini açıkça gösteriyor. Darwin bu gelişmeyi *Varlık uğrunda mücadele* ile izah ediyor.

Hayvanlarda ve nebatlarda sık sık tesadüfî değişmeler olduğu meydandadır. Darwin isbat etti ki, *varlık uğrunda mücadelede* faydalı olan değişmeler birleşip kuvvetlenmekte ve biriken bu değişmeler veraset yoluyla nesle geçerek yeni hayvan ve nebat nesillerinin doğmasına yol açmaktadır. Böylece menşeleri bir olan uzvî şekiller yüz milyonlarca yıl devam eden bir gelişme seyrinin mahsulleridirler. Bugünkü uzviyet şekillerini biz ancak tarihi göz önünde tutmak suretile anlıyabiliriz.

Darwin tekâmül seyrinin sebeplerini, muharrik kuvvetlerini de meydana koydu, ve canlı tabiatın gelişmesinde esas olan iç tezatlara vardı. İrsî değişme seyrinde doğan yeni şekillerle eski şekiller arasında ve nevilerle onları çevreleyen uzvî muhit arasındaki tezatlar varlık uğrunda mücadele şeklini alıyor. Bu tezatlar ancak muayyen hayat şartlarına uygun olan değişme sayesinde muhite hâkim olmak imkânını elde eden uzviyetin tabiî istifaya uğramasiyle çözülüyor ; eski nevilerden yeni neviler doğuyor. Muhtelif hayat şartlarına uyan yeni neviler bazı hususiyetler ve alâmetlerle birbirlerinden ayrılıyor, akrabalıklarını muhafaza etmekle beraber birbirlerinden uzaklaşıyorlar. Uzviyetlerin tabiî manzumesi bu tarihî akrabalığın muhtelif derecelerini aksettirir..

Bu suretle *Darwinism* uzvî tekâmülün esas faktörünü meydana koyarak uzviyet nevilerinin çeşit ve hayat şartlarına uyğun olmalarının sebeplerini izah etmektedir.

III

Darwin canlı tabiatın fasılasız bir değişme seyri, basitten mürekkebe doğru daimi bir gelişme halinde olduğunu gösteren nazariyesile metafizike, idealizme, ve dine öldürücü bir darbe vurdu. Bu darbeden ayni zamanda insanın kâinatın merkezi olduğu ve dünyanın ancak insan için yaratıldığı yolundaki (antroposantrik) dinî telâkki de hissesini almıştı. Çünkü bizzat insanın da milyonlarca yıl süren bir gelişmenin mahsulü olduğu isbat ediliyordu.

Darwin canlı tabiate maddenin hareketi kanunlarına göre gelişen, esası maddî olan bir varlık gibi bakar. Bugün bir çok anti darwinist'ler de gelişmeyi kabul ediyorlar ; fakat hepsi de uzviyetin tekâmülüne, hamlesini tezahürlerin iç tezatlarından alan maddi bir seyir olarak değil, bir "ruhu küllî„ tarafından idare edilen esrarengiz bir seyir olarak bakarlar. Bu telâkkiler tekâmül seyrini ilmi ve akla yakın bir surette izah etmekten uzaktırlar.

Darwin meseleye maddeci bir cepheden yanaşmaktadır. Canlı varlıkları tekâmülünde irsî değişme, varlık uğrunda mücadele, tabiî istifa ve ilh. gibi amiller maddî amillerdir.

Darwin uzviyette olgunluk meselesini de tam bir maddeci gibi çözdü ; idealist teleolojiyi temellerinden çökertti. Uzviyetlerdeki uygunluk, düzen ve hayat şartlarına uyma meselesi çok eskidenberi filozofları meşgul edegelmiştir. Buna Kant, Cuviell gibi büyük kafalar bile cevap bulamamışlar, teleolojik bir izah yoluna sapmışlardı. Darwin meseleye bir maddeci gibi yanaştı ; uygunluk deyince önceden kurulmuş mutlak bir ahenk değil, uzvi varlıkların hayat şartlarına nisbî bir uygunluğunu anladığımızı belirttikten sonra bu uygun hususiyetlerin tabiî seyirler sayesinde kanunî olarak doğduklarını, bunların uzviyetle yaşıt olmayıp zamanla değişen, gelişen tarihî hususiyetler olduğunu isbat etti. Bu suretle tabiat ilminin en mühim meselelerinden biri daha kesin olarak çözülmüş oluyordu.

IV

Darwin'de, nazariyesinin özüne, esasına dokunmıyan bazı noksanlar, bilhassa bu nazariyenin insana ve insan cemiyetine tatbikinde bazı yanlışlar müşahede etmek mümkündür :

1 — Darwin, hayvanların en mürekkebi, en gelişmişi olduğunu isbat ettiği insanın hayvan âleminden ayrı bir mahlûk olmadığını, diğer hayvanlarla insan arasında bir halka, bir bağ mevcut olduğunu reddedilmez ilmî delillerle isbat ederek bütün dinî telâkkileri kökten baltaladı ; fakat bu konuda öz biyolojik esastan ayrılamadığı için insanın doğuşunu tam ve doğru olarak çözemedi. Sonradan isbat edildi ki, insanın hayvanlar âleminden ayrılmasında en büyük rolü iş âleti kullanması oynamıştır. İş aleti insanın bedence değişmesine, onu öteki hayvanlardan ayıran en keskin hususiyetlerin, ellerinin ve dimağının, değişmesine yol açtı. Bu suretle insanın içtimaî bir varlık olarak gelişmesinde asıl rolü oynıyan, coğrafi muhit, dış hayat şartları değil, maddî istihsal seyri oldu.

2 — İnsanın doğuşu meselesini sonuna kadar vardıramadığı içindir ki, Darwin, insan cemiyetinin hayvanlar âleminden başka bir şey, yeni bir keyfiyet olduğunu, bu cemiyette biyolojik değil, kendine has sosyal bir kanuniyet hüküm sürdüğünü de anlıyamadı; *tabiî istifa* nazariyesini insan cemiyetine de teşmil etmek istedi. Darwin'in bu temayülü *« sosyal darvinism»* denen bugünkü mürteci cereyana yol açmış bulunuyor. Bu cereyanın taraftarlarına göre kuvvetliler zayıfları, ileri milletler geri milletleri ezmekte, boyunduruk altında tutmakta haklıdırlar. Çünkü *varlık uğrunda mücadelede* muzaffer olmuşlardır. Bu nazariye ancak sosyal müsavatsızlığı, zayıf milletleri ezmek için emperyalist harpleri haklı ve meşru göstermek istiyenlerin işine elverir ; ilimle hiç bir ilgisi yoktur. İnsan tarihinin muharrik kuvveti biyolojik bir hayat mücadelesi ve istifâ değildir. Beşer cemiyetinin kendine has değişme kanunları var ki uzviyet âleminin biyolojik kanunlarından farklıdır.

3 — Darwin tabiette sıçramayı kabul etmiyerek yanlış bir formül ileri sürmüş fakat bütün araştırmaları onu kendi formülüyle tezada düşürmüştür. Çünkü bu sıçramanın en parlak misallerini bizzat kendisi vermiştir.

Saydığımız bu noksanlar Darwin'in dehasını ve tabiî ilimlerde inkılâp yapan nazariyesinin ruhunu incitecek mahiyette değildir. Darwin nazariyesinin doğruluğu hakikatin en büyük kriteryumu olan pratikle teyit edilmiştir. İnsan bugün kendi pratik faaliyetinde değişme tezahürlerine dayanarak *su'nî istifa* yoluyla yeni ehli hayvan ve nebat cinsleri vücuda getiriyor, şuurlu olarak tekâmüle hizmet ediyor. Bu olay Darwin'in tekâmül nazariyesinin değerini ve kudretini anlatmıya yeter.

Tekâmül nazariyesi Darwinism'de kendini bularak tam bir zafer kazandı. Çünkü o, uzvî âlemin düğümlü meselelerini çözerken tekâmül seyrinin kanunluluğunu bütün açıklığı ile meydana koydu. Darwin öleli altmış dört yıl oldu. Bu müddet zarfında ilim bir çok yeni materyeller biriktirdi. İlmin gelişmesi Darwinism'i teyit etmekle kalmadı, onu geliştirdi, derinleştirdi ve tamamladı. Bugün Darwinism, sadece Darwin'in şahsiyle bağlı olan ilmî faaliyetin verimlerile budutlandırılmıyor, umumiyetle uzvî âlemin ilmî tekâmül nazariyesi diye kabul ediliyor.

Zeliha YAKUPLU.

Söz

FİKİR, SANAT VE TENKİT DERGİSİ

Kitaplar ve dergiler arasında

Harman Yangını

(Yazan : Halil Aytekin)

HALİL Aytekin kitabına "hikâyeler" adını vermiş; siz ona ister hikâye kitabı diyin, ister, uzun yıllar süren bir Anadolu gezisinden "reportage"lar diyin... Yazar kendisi sanat iddiası gözetmediğini söylüyor; ama bu kitapta toplanan yazılardan bazılarını da hikâye çeşidinin, bazılarında da "reportage" çeşidinin en güzel örnekleri arasına katılmağa değer o kadar çok örnekler var ki, insan, bel ki sanat iddiasını küçümsiyen yazarın bu dü şünüşünün neticesi sayabileceğimiz üslup ihmallerine, teknik zaaflarına esefleniyor. Halil Aytekin aslı köylü olan ve bütün meslek hayatını köy çevrelerinde geçirmiş genç bir yazardır. Onda, büyük yazarlardaki cevherlerden ikisini: sanatçıya en gerekli unsurları kaçırmıyan bir müşahede kabiliyeti, ve insan zaaflarını en gülünç yerlerinden yakalıyan bir mizah sezişini buluyoruz. Bunlardan daha az mühim olmıyan, malzemeyi ölçü ile harcama: ne lüzumundan fazla israf, ne de bulanıklığa ve zayıflığa götürecek kadar basitlik gösterme den kullanma melekesini, bir kelime ile sanat yaratmasında tekniği ve dili en duru ve rahat bir ifadeye elverişli şekilde kullanma melekesini kazanmak için, sanat hayatının bu ilk denemelerinden sonra gayretler gösterirse edebiyatımıza çok şeyler kazandırır.

Kitapta 13 hikâye toplanmış. "Harman yangını", "Sarı celep", "Kana susayan toprak". köy ağalarının, köylüyü kendilerine muhtaç ve esir hale düşürmek için başvurdukları çeşitli entrikaları anlatıyor.

"Toprak hasreti" daha çok bir "reportage"dır. Burada bize, "toprak kanunu" üzerinde tartışıldığı sıralarda, topraksız köylünün bu tartışmalar ve kanun hakkındaki düşünceleri nakledilmektedir.

Halil Aytekin'in kitabında, anlatışta yapmacık ve konularda kısırlık yok. Bunlar elbette bir yazar için küçümsenmiyecek meziyetlerdir. O, başta işaret ettiğim kusurlar üzerinde durup sanatını olgunlaştırsa, köyü içinden görüp anlıyan ve duyan bir hikâyeci – romancı olmanın ilk şerefini kazanabilir; ve böylece Türk romanında yep yeni bir çığır açar.

Roosevelt

2'nci sayfadan

Roosevelt, şahsiyetinin kudreti, politikacılıktaki mahareti ve halkın desteğile belki o senelerde başkanlığa gelebilecek başka bir şahsın yapamıyacağını yapmıştır, ama fertlerin kudretinden çok daha ağır basan cemiyet nizamı şartları, onu gittikçe artan tavizlerde bulunmıya götürmüş, milletin üçte birine ev, giyecek ve yiyecek temin etmek, iktisadi alanda demokrasiyi gelçekleştirmek gayesine hiç yakınlaştırmamıştır.

Ne olursa olsun, Franklin D. Roosevelt'in ölümü demokrasi davası için bir kayıptır; onun, bugün hayatta olmasını isterdik.

Tercüme

34-36 ıncı sayıları bir arada yayınlanmış olan (Tercüme) dergisinin bu özel sayısı yalnız manzum şiir tercümelerine ve bazı ünlü garp yazarlarının şiir hakkındaki yazılarına ayrılmıştır. Dergide, bunlardan başka türkçede manzum tercümenin tarihine ait de iki makale vardır.

Eski Mısır şiirinden başlayıp, Yunan Lâtin, Çin, Japon, İspanyol, Fars, İngiliz, Amerikan, Fransız, Alman ve Rus edebiyatlarına ait elliden fazla şairden yetmiş kadar şiir çevrilmiştir. Bunlar arasında Orhan Veli Kanık'ın Ömer Hayyam'dan iki rubai, François Villon-dan Asılmış'ların Baladı, Théophile Gautier'den Çin İşi, Charles Cros'dan Çırozname; Melih Cevdet Anday'ın Langston Hughes'den Ben de, Edgar Poe'dan Annabel Lee, Sabahattin Eyüboğlu'nun Ronsard'dan Mezar Taşı, Paul Eluard'dan Karartma, J. Supervielle'den Matematik, Guillaume Apollinaire'den Marizibil; Yaşar Nabi Nayır'ın Lamartine'den Göl; Cahit Sıtkı Tarancı'nın Gerard de Nerval'den Fantazya tercümeleri bilhassa başarılıdır. Okuyucularımıza bir fikir vermek için bunlardan bazılarını iktibas ediyoruz.

Fakat Alman ve Rus edebiyatlarından yapılan tercümelerin çoğu ne yazık ki zaiftir; hele bunlar arasında Selâhattin Batu imzasını taşıyanlar, asıllarının değeri hakkında en uzak bir fikir vermekten bile mahrumdur

MARIZIBILL

Büyük caddesinde Kolonya'nın
Bir gider bir gelirdi akşam vakti.
Herkese cömert, şirin, cana yakın;
Bitince kaldırım gider içerdi
Basık meyhanelerde yorgun argın.

Kuru tahtalarda yatmıya razı,
Alyanak kumral bir oğlan yüzünden;
Bir yahudi, sarmısak kokar ağzı,
Çin dönüşü Şanghay kerhanesinden
Çıkarıp getirmişti kızcağızı.

Çok görmüşlüğüm var böylelerini,
Omuzlarına ağır gelir kader;
Kararsız, rüzgârda yaprak misali;
Gözleri kısık lâmbalara benzer;
Kalbleri işler kapıları gibi.

Guillaume Apollinaire: S Eyüboğlu - N. Cumalı (Tercüme, N. 34 - 36)

Guillaume Apollinaire (1880-1918): Aslı Polonya'lıdır. Almanya'da uzun müddet dolaştıktan sonra Paris'te yerleşti. Yeni şiir, resim, tiyatro hareketlerine karıştı. Birinci Cihan Harbi'ne katıldı, harbin sonunda İspanyol nezlesinden öldü. Fransa ve Avrupa'da asrımızın en büyük şairlerinden sayılmaktadır.

Ben de

Ben de Amerikayı överim.
Ben en esmer kardeşiniz.
Misafirler geldiği zaman
Mutfağa dehliyorlar yemekte beni
Ama ben buna gülüyorum,
Karnımı doyuruyorum güzelce
Büyüyüp kuvvetleniyorum.

Yarın
Masanın başına geçip oturacağım
Misafirler geldiği zaman
Kimse cesaret edip de
"Hadi sen mutfakta ye"
Diyemiyecek.

Bir hoş görüverecekler yanlarında beni
Utanacaklar da...
Ben de Amerika'yım.

Langston Hughes: Melih Cevdet Andag (Tercüme, No. 34 - 36)

LANGSTON HUGHES: Zenci bir Amerikan şairidir. İlk eseri 1926 da yayınlanmıştır.

Karartma

Kapılar tutulmuş neylersin
Neylersin içerde kalmışız
Yollar kesilmiş
Şehir yenilmiş neylersin
Açlıktır başlamış
Elde silâh kalmamış neylersin
Neylersin karanlık da bastırmış
Sevişmezsin de neylersin.

Paul Eluard: Sabahattin Eyüboğlu (Tercüme, No. 34 - 36)

PAUL ELUARD (1895): Fransız şairi. Birinci Cihan harbinden sonra (dadaistler, daha sonra sürrealiste) harekete katıldı. (Surréalisme'in) belli başlı nazariyecilerindendir. Fransanın işgalinde (Mukavemet hareketi'ni destekledi.

Biraz da gülelim

Dil çorbası

Harp biteli bir yıl oldu, ama umulan bolluk hâlâ gelmedi. Hayat pahalılığı kendini en çok yiyecek, içecekte duyuruyordu. Herkes mümkün olduğu kadar ucuz geçinmek derdinde, hem ucuz hem de besleyici gıda bulmanın yolunu araştırmakta. Yazarlar bu işi pek ucuza mal olduğu söylenen bir yemekle halletmenin yolunu bulmuşlar: dil çorbası. Belki siz de yapar diye bende bu yemeği – işittiğim gibi – tarif edeyim: büyük bir tencere veya kazan alır, içine bol miktarda palavra doğrarsınız; buna – miktarı kâfi – etimoloji, filoloji ilâve ettikten sonra sulandırarak – salata derecesi zevke göre değişmektedir! – harlı bir demagoji ateşinde kaynatırsınız. Kıvamını düşünmeye lüzum yok, istediğiniz kadar su kaldırır. Biraz da ajitasyon ekilirse, bu çorbanın pek nefis olduğunu erbabı söylemektedir.

Her nekadar hekimler, gıda mütehassısları bu yemeğin kalorisini ve vitamin kıymetini henüz tayin etmemiş iseler de, duyduğumuza göre dil çorbası ile hayli beslenip, semirenler varmış!

Basıldığı tarih: 18 Mayıs 1946